

avatásom után, az ottani soáknak őrzésére. A bécsi forradalom hírére jöttem haza. Részt vettem májusban és júniusban a Vág-melléki hadműködésben. Kitüntetésem nincs. Egyszer kaptam golyót a Bodrog-jégen. Elkeléskor, de elakadt befeltr téli öltönyömben.

– Igen, a bécsi hírekre mentem oda én is. Bemmel együtt... a diákok az utolsó győztek, Metternich elmenekült, a katonaság a németeké, és a kávéházak egész éjjel nyitva tartottak... És a kezünk között szétfolyt a felkelés... Bem fölállt a legszébb hiedermeyer palotákban voltak, ahol az előző hetekben még bálókat, estélyeket tartottak. A tisztek és a diplomata, akik a felkelés előtt vidéki birtokaikra szöktek. Mi mégsem tudtuk elvenni tőlük a világot.

– Éc akármilyen halált választ is az ember a különböző megpróbáltatások után, mindenképpen túl nagy ár azért, amit valójában fizetjük.

– A halállal kapcsolatban választásról beszélni nem szabad megpróbáltatás után... a halál mintegy visszaja a választásból.

A Kossuth-féle retorikai halálra és a Bem-féle utóéleti halálra gondoltam.

A teljes összemérés előjelei közegette, amikor jött a hír, hogy Lüders Brassónál betört, Kiss Sándor ezredes a Pomózi-szorosnál elesett, Gál Sándort Háromszéken meg-

verték, Gábor Arany a kökői hídnál ágyúval lelőtték, Engelhardt tábornok Türevárnál betört, Garibaldi elvesztette Rómát, a magyar kormány Szegedre költözött, Pest előtt orosz seregek bukkantak fel, Damjanich, akinek népszerűségére és személyes bátorságára Kossuth annyira számított, eltörte a lábát, szóval, amikor végképp vesztésre állt minden, Bemnek az ilyen és ehhez hasonló napi krónikák csak azt jelentették, hogy újabb erőfeszítéseket kell tenni. Csak osztogatta rövid, irónias parancsait, szötte a halót, s egy-egy kedvező pillanatban úgy is látszott, hogy újraszövi. Gondolhatja, hogy Bem nehezen fog meghalni.

– Nem szeretem ezt az ondolált arcú lengvelt – mondta Trude, amikor Korzelinszki Szever elhagyta a barátát. Vállát, fejét vastag, vörös gyapjústóla takarta, földig érő orosz bunda fűdte a testét, mintha sarkvidéki hajótra készülné.

Sumlába érve, a rájuk várakozó török előkelőségek között Paro olasz fényképész és a virginiai születésű Gould Walter amerikai festőművész üdvözölte őket. A fényképész és a festő, mielőtt Kossuthnal Kiutahiába elindultak volna, megörökítették az emigráció legjelentősebb személyiségeit. A Kossuth környezetéhez tartozó magyar tisztek nagy lelkesedéssel fogadták Gould Walttert, akinek érkezésében amerikai utazásukra nézve látnak kedvező jelet. A festőben

Gould, Walter

egyébként az Egyesült Államok kongresszusának titkos felderítő tisztjét sejtették, míg Farrow fényképében az osztrák belügyminisztérium munkatársát, mona az csak egy nyomorogó, éhes carbonari volt, kinek már évek óta csak úton volt hazája. Gould Walter elrejtette a magyar tisztek vására után lelepleztek egy illuminációt, amelyen „Be welcome dear traveller” felirat volt olvasható. Amikor Korze-linszkiék Sumlákra érkeztek, már csak festményeken és rajzokon láthatták viszont a tábori elvtársaikat. A képek még további kidolgozást igényeltek állapotban voltak, erre azonban sohasem került sor. A képeket csak László Károly tüzér százados naplójának bécsi nyomán ismerhette meg az utókor, mivel magukat a képeket később osztrák ügynökök ragadták magukhoz Konstantinápolyban, és mint élethív személy-leírásokat, ösvénygöngyölvé, futárpostával küldték a bécsi hadiintézményekhez.

Kossuth Lajos életnagysági mellképe kardkötésig, fekete szíves atillában, ezüstrojtos magyar nyakkendővel, a vállán veres bársonymantéval. A kép tökéletesen hű, méltóságos, vidám, reményderített arcot mutat; a kép nézősén az ember elmerülve, azt szinte mosolyogni, szinte szólni látja. z. Batthyányi Kázmér. Miniature kép kardkötésig. Öltönye úngombos, sötétkék magyar paraszi-ujjas (mint szabadság-

barcunkban a Hunyadi-buszároké volt), kibajló veres elővel; vállán világosabb kék (búzavirág szín) menté. A kép tökéletes hű, és a munka igen finom. 3. Perczel Mór. Szinte miniature kép, derékig. Öltözete egyszerű Zrinyi-zászlóalj, sötétkék atilla vörös nyakaválójával, vörös gallérral, s azon elül két aranycsikkal. 4. Wysoczi József. Életnagysági mellkép. Öltönye lengyel légiós tábornoki egyenruha, sötétkék, kettős eleji kabát, fejbőr, lapos gombokkal s ezüst vállrojtval. 5. Dzsamál bej ezredes miniature képe, fél testtel, egyenruhájában, sötétkék atilla, még sötétebb zsinórozással. A kép hű. 6. Messingberd hungarophil angol utazó, szürke golyóltöny. Sétabot, mely elesre töltött, finom művi píz-tolyt rejt.”

Ezenkívül létezett még egy tablószerű csoportkép, mely Kossuth környezetit ábrázolta híven, tojásdad koszorú alakba helyezve, amelynek közepébe jött volna Kossuth arcképe. Kossuth azonban kifogásolta, hogy ezen a csoportképen néhány jó hive nincs jelen, például Karádi Ignác, gyermekeinek nevelője. A képet megrendelő és azt Lajos-napkor Kossuthnak ajándékozni szándékozó honvédtisztek beszúratták még Goulddal a nevelő képét, de a képről hiányzó többi személy már korábban elhagyta a tábor, így azok lefesthetők nem voltak. A hiányzó arcát Gould Walter maga válasz-

totta tisztekel és civilekkel önkéntesen helyettesítette. Ezek között aztán a megrendelő honvédtisztek és maga Kossuth is felháborodva ismerhették fel néhány osztrák ügynököt, valamint az emigrációban kényszerpet játszó, kétes magyar alakot, akik nem álltak a festő elé ülni. Gould Walter lefestette meg Bobeinszky Kristóf nejét, Evangelia Oldenbuchot, az a főúri utcanőt, egyszerű félgvász ruhában, nyitott szájjal. Bobeinszky araja megengedte, hogy az unatkozó és kájan arcú ábrázoló kép felirata az legyen, amit ő maga mondott, amikor a magyar asszonyok úrinőhöz illő szendőségére és jámborságra kérték fel: nincsenek erényeim, de annak megszorításaim. Gould Walter béke-olaját festett Evangelia homloka köré. Bobeinszky Kristófné, a nőnek képét Korzelinszki sokáig csodálta, az egyetlen volt, aki az emigráns nők közül bejuthatott a háremekhez, mivel nemaról való bizonyosság végett hajlandó volt megmutatni szemeirentestét egy eunuchnak, amit a többi nő felháborodva megragadott, és így a törökök bennük szoknyában lappangó férfiakat gyanítottak. Evangelia képmására egy másik feliratot is festett a művész. E feliratot legkedvesebb nemetalföldi női portréjáról kölcsönözte, akire Bobeinszkynek élénken emlékeztetett. A régi kép, melyről a feliratot vette, egy buja és unatkozó nemesasszonyt ábrázol. A nő ülbe tett kezén átfutó és a nehéz szoknyaredőkbe

úszó, tekervényes szalagon ez áll: „Unok már oly sokáig várni, ki az, ki nyitva tartja szívet.”

Az ügyvéd képtelen volt megborotválkozni. A kéthetes úton kinőtt szakállja ijesztően átalakította az arcát. „Az arcom maga egy regény”, mondta önmagának. „Egy semmitmondó regény...” Attól rettegett, hogy Korzelinszki egyik pillanatról a másikra megbizsa őt egy kivihetetlen feladattal. Beállit, és azt mondja: „Te most Várnába utazol, és végzel egy ellenségünkkel, aki az utunkban áll. Persze csak akkor, ha *hivatásos forradalmárnak* érzed magad.” Ilyen megbizásokkal álmódott egész úton. Korzelinszki Szever homályos célzásából ilyen vagy ennél még esztelenebb akciók végrehajtására sejtett meglehetősen kialakult elképzeléseket: s mindig a feltétel: „... csak akkor, ha *hivatásos forradalmárnak* érzed magad.” Remegés fogta el, elpakolta, majd ismét előszedte a tükröt és a borotvát. Nem tudott megborotválkozni. „De hát mi van most? Fáradtság, plusz rossz információk a törökök szándékairól az internálás helyét és határidejét illetően, plusz egy ismeretlen szerkezetű és időmértékű világ, plusz nihil, veszélyes politikai feltalálók közé ékelődött az élete. De a regényért el kell követnie az összes bűnt. S miért a kis bűnökön kezdje az ember? A regényt meg kell élni, ez az új irodalom technikája!” Állandóan